

Література:

1. Карачун Ю., Півень Ю. Квazіреалії як невід’ємна частина науково-фантастичного тексту та проблеми їх перекладу (на матеріалі перекладів творів Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом», «Серпень 1999: Гості з Землі», «Лютий 1999: Ілла» та «Серпень 2026: Дощі випадають» українською мовою). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 56, Т. 2, 2022. (Дата звернення 10.03.2025). URL: https://www.apfn-journal.in.ua/archive/56_2022/part_2/19.pdf
2. Кияк Т., Науменко А., Огуй О. Перекладознавство (німецько-український напрям) : підручник. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. С. 141–143, 543.
3. Красуля А. В., Кравченко В. В. Специфіка перекладу квazіреалій у локалізації відеоігор. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства* : матеріали ІХ Всеукраїнської наукової конференції. Суми, 2021. С. 74–78.
4. Ткачик О. В., Петрук Є. Б. Місце квazіреалій у вербалізації концепту «POWER» у концептуальному просторі англomовної серії фентезі-романів Дж. Р.Р. Мартіна «Пісня льоду та полум’я». *«Advanced Linguistics»*. 2020. № 5. С. 41–53.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-548-8-24>

**LEXICAL AND SEMANTIC ASPECTS OF SENSORY
VOCABULARY RENDERING IN MYKHAILO KOTSIUBYNSKYI’S
NOVEL “SHADOWS OF FORGOTTEN ANCESTORS”**

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ АСПЕКТИ ВІДТВОРЕННЯ
СЕНСОРНОЇ ЛЕКСИКИ В ТВОРІ МИХАЙЛА
КОЦЮБИНСЬКОГО «ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ»**

Kucherenko M. V.

*Teacher at the Department of Foreign
Languages and Translation Studies
Lviv State University of Life Safety
Lviv, Ukraine*

Кучеренко М. В.

*викладач кафедри іноземних мов
та перекладознавства
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності
м. Львів, Україна*

An effective way of analyzing perception is through language as a means of expressing cognitive processes. Language serves as a “knowledge

repository”, capturing both individual and collective mentality. In cognition, sensory images emerge through thought, memory, and association. The artistic worldview in a text is shaped by linguistic means that reflect the author's conceptual system. Perception plays a crucial role, providing the sensory dimension of the linguistic worldview through visual, auditory, tactile, gustatory, and olfactory channels.

The study of sensory vocabulary in literary texts, particularly in translation, has gained increasing attention in Ukrainian linguistics. Researcher Iryna Haidaienko explores the translation of sensory epithets in prose, emphasizing their contextual dependence and capacity to convey deeper layers of meaning. Her findings highlight the challenges of rendering sensory impressions across languages while preserving their emotional and stylistic impact.

In the context of *Shadows of Forgotten Ancestors* by M. Kotsiubynskyi, sensory imagery plays a pivotal role in shaping both the natural world and the psychological states of the characters. Haidaienko's research provides a valuable framework for analyzing how sensory language in the novel captures this interconnection, offering a deeper understanding of the text's emotional and thematic depth [1, c. 55–58].

An illustrative examples from the novel include:

1. Nature as a reflection of the characters' inner world:

In Mykhailo Kotsiubynskyi's works, nature often serves not merely as a backdrop but as an active participant in the events, interacting with the characters. Visual imagery associated with nature frequently carries a profound symbolic meaning. Descriptions of mountains, forests, rivers, or weather changes not only convey external conditions but also reflect the inner state of the characters – their emotions, hopes, or fears. An example from the novel demonstrates this phenomenon: «Чорні гори залягли долини, як велетенська отара. Вони вікують у такій тиші, що чують навіть дихання худоби... Самота, як біль зубів, починає ссати йому серце. Щось велике, вороже душить його, ся затверділа тиша, байдужний спокій, сей сон небуття» [2, c. 50].

“Black mountains flooded the valleys like a gigantic flock. They dwell in such silence that they can even hear the breathing of cattle... Solitude, like a toothache, began to gnaw at his heart. Something vast, hostile was suffocating him, this hardened silence, indifferent calm, this sleep of non-existence...” [3, p. 46].

These excerpts illustrate how nature in *Shadows of Forgotten Ancestors* mirrors the protagonist's emotional state, reinforcing his feelings of solitude and existential despair. The imagery of silent, overwhelming mountains and the oppressive stillness of nature symbolize the character's inner turmoil,

emphasizing the deep connection between the external world and psychological experience.

2. Visual and auditory imagery in conveying emotional tension:

M. Kotsiubynskyi actively employs visual and auditory imagery to express emotional tension. For instance, descriptions of nature through colors, light and shadow, sounds, and wind can intensify the atmosphere of either tragic or ecstatic moments experienced by the characters. Examples of this can be found in the following excerpts from the novel: *«В щілині поміж горами летів в долину потік і тряс по каміннях сивою бородою... Але вухо уперто ловило і побільшало до найбільших розмірів усякий згук, що мусив жити в лісі...»* [2, с. 15].

“In the crevice between the mountains, a stream was rushing down into the valley, shaking its gray beard over the stones... But his ear stubbornly caught and magnified every sound that had to live in the forest...” [3, p. 14].

- The visual image (light and shadows) is used to create atmospheric tension: *«Блакитне небо замазалося сірим, море гір потемніло, полонина погасла, і отара овець повзе по ній, як сірий лишай. Холодний вітер розправля крила і б'є ними у груди понід кентар...»* [2, с. 32].

“The blue sky was smeared with gray, the sea of mountains darkened, the meadow faded, and the flock of sheep crawled over it like a gray lichen. A cold wind spread its wings and struck the chest beneath the sheepskin coat...” [3, p. 30].

- auditory image (sound): *«Знизу підіймався до Івана і замоллював гори глухий гомін ріки, а в нього капав од часу до часу прозорий дзвін колокольця...»* [2, с. 7].

“From below, a dull murmur of the river rose to Ivan and flooded the mountains, and to him dripped from time to time the transparent ringing of a bell...” [3, p. 5].

- combining visual and auditory images (colors, sounds): *«3-за галузки смереки виглядали зажурені гори, напоєні сумом тіней од хмар, що все стирали бліду усмішку царинок...»* [2, с. 7].

“Behind the branches of the spruce, the sorrowful mountains peered, filled with the sadness of the shadows from the clouds that constantly erased the pale smile of the clearings...” [3, p. 5].

The interplay of light and shadow, shifting colors, and natural sounds such as the murmur of a river or the rustling wind creates an immersive atmosphere that reflects the characters' psychological states and conveys feelings of unease, melancholy, or anticipation, deepening the reader's emotional engagement with the narrative.

3. Internal emotions through sensory perceptions: Auditory and visual images can be used to reflect not only external events, but also the character's state of mind. This is exemplified by the following textual

excerpts: *«Тонко заводить вориння, як муха в тенетах, скигить біль нестерпучий, плаче самотній сум... Дз-з... дзи-и... Невгавуче, безперестанку. Висотує жили і крає ножем по серці»* [2, с. 32].

"The fence wails thinly, like a fly in a web, whines unbearable pain, cries lonely sorrow... Buzz... buzz... Unceasingly, incessantly. It sucks the veins and cuts like a knife through the heart." [3, p. 33].

- Auditory image (character's inner feelings): *« – Чуєш, Іва? – шепотіла Марічка. – Чому б не мав чути? А чую. Вони обоє знали, що то бродить по лісі невидима сокира, гуна об дерева і хека з втомлених грудей»* [2, с. 15].

" – Do you hear, Ivan? – whispered Marichka. – Why wouldn't I hear? I do. They both knew that an invisible axe was wandering through the forest, thumping against the trees and sighing from tired chests" [3, p. 14].

- Visual image (internal state of the character): *«Смертельне світло сплітало сітку однакових тіней на мертвім і на живих обличчях...»* [2, с. 91].

"The deadly light wove a net of identical shadows on the dead and living faces..." [3, p. 89].

- Visual and auditory image (internal struggle of the character): *«Вітер розвіяв його кентар та бив у груди, хмара гарчала, плюскала громом, завертала у очі дощем, драгліла над головою, готова впасти...»* [2, с. 71].

"The wind blew his sheepskin coat open and struck his chest, the cloud growled, splashed with thunder, turned rain into his eyes, thickened above his head, ready to fall..." [3, p. 69].

Auditory imagery, such as the eerie wailing of a fence or the distant sound of an axe, evokes anxiety and psychological distress. Visual elements, like the interplay of light and shadow on faces or an impending storm, reflect the characters' emotional turmoil and internal struggles. By intertwining these sensory details, the novel immerses the reader in the characters' psychological states, intensifying the narrative's emotional depth.

Modern Ukrainian linguistics is increasingly focused on exploring the semantic aspects of lexical units and mental categories, which reflect the complex relationship between language and thought. These studies offer a deeper understanding of speech formation, perception processes, and the fundamental patterns and evolution of the Ukrainian lexicon from its origins to its current state. Special attention is also given to sensory vocabulary, which plays a crucial role in expressing cognitive and emotional experiences. Sensory terms help structure the perception of the world, influencing how individuals connect their bodily sensations with their

psychological states, while also enriching the language with metaphorical and emotional depth.

Bibliography:

1. Гайдаєнко І. Епітетні вербалізатори концептів чуттєвої концептосфери в художніх текстах. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Лінгвістика*. 2014. Вип. 20. С. 55–58.
2. Коцюбинський М. *Тіні забутих предків*. Дніпро, 1991. 97 с.
3. Kotsiubynskyi M. *Shadows of Forgotten Ancestors*. Transl. by Marco Carynnyk. Littleton, Colorado. Ukrainian Academic Press, 1981. 127 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-548-8-25>

REPRODUCTION OF TEMPORALITY IN THE UKRAINIAN TRANSLATION OF THE GERMAN HISTORICAL NOVEL "THE BLACK OBELISK" BY E. M. REMARQUE

ВІДТВОРЕННЯ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ В УКРАЇНОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ НІМЕЦЬКОГО ІСТОРИЧНОГО РОМАНУ «ЧОРНИЙ ОБЕЛИСК» Е. М. РЕМАРКА

Liepukhova N. I.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department
of Applied Linguistics
Nizhyn Mykola Gogol State University
Nizhyn, Chernihiv region, Ukraine*

Лєпухова Н. І.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри прикладної
лінгвістики
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя
м. Ніжин, Чернігівська область,
Україна*

У будь-яких дослідженнях час визначається початковою координатою людського існування, визначає матеріальне буття людини. Поняття часу є настільки широким і багатограним, що ця категорія є практично невичерпним джерелом для досліджень у різних галузях науки. З точки зору філології цікавим видається дослідження засобів актуалізації часу в мові загалом та їх відтворенні при перекладі іншою мовою.

Мова має в своєму арсеналі безліч прямих і непрямих, імпліцитних і експліцитних засобів, з допомогою яких відтворюється темпоральність у мові. Серед таких можна назвати лексичні та граматичні